

Carrer Sant Magí, 4
Tel. 977 23 31 60 · 43004 Tarragona
ateneudetarragona@tinet.cat · www.ateneutarragona.net

OCTUBRE 2010 ANY 14 Núm. 120

Preu 2,00 €

A
R
T

C
U
L
T
U
R
A

I

T
A
R
R
A
G
O
N
I
S
M
E

EDITORIAL

ELS JUEUS DE CASA NOSTRA

Làpida funerària Rabínica. Col·legi d'Enginyeria de Tarragona

El poble jueu va arribar a la Península Ibèrica mitjançant les rutes comercials fenícies. Potser per Cadis, entre els segles XII i VIII a.C. (la Bíblia ja parla de les riqueses de Sefarad). Amb la romanització, sent Tarraco la ciutat més important de la rebatjada pels romans Hispània, és lògic suposar que els jueus arribessin també a la nostra urbs.

L'any 70 d.C. l'emperador Titus destruï el temple i la ciutat de Jerusalem. Els jueus es van veure obligats a patir la diàspora per tot el Mediterrà, arribant segurament també a la capital de la província romana de la Tarraconensis.

Es trobà constància de la presència jueva al país que després és denominaria Catalunya el segle IV de la nostra era, data probable segons la inscripció més antiga trobada a Tarragona, en la qual figura el

següent text en llatí, grec i hebreu: " Pau sobre Israel, i sobre nosaltres, i els nostres fills". A més, també es pot apreciar el dibuix d'un canelobre, entre d'altres símbols (com el de l'estrella de sis punxes de l'escut de David).

Durant la baixa Edat Mitjana, va prosperar a Catalunya la cultura jueva amb aportacions de primer ordre, tant en la cultura com en la ciència.

Els jueus també van ser una peça clau en el procés de repoblació de la Catalunya nova.

El període més esplendorós dels jueus catalans fou pels voltants dels segles XIII i XIV. La seva població va augmentar en els segles posteriors i varen establir-se.

Els jueus catalans eren considerats propietat directa del rei, de manera que aquests no havien d'estar subjectes als nobles i al sistema feudal que afectava els cristians. D'aquesta forma el rei se'n servia per a cobrar-los impostos especials i obligar-los a fer préstecs. La posició de la corona era la d'afavorir la seva existència per tal de tenir algú capaç de desenvolupar les tasques de metge i prestamista, que eren feines considerades impures pels cristians.

Quan un barri o call (carrers) comptava amb institucions reglamentàries, uns edificis comunitaris, sinagoga, escoles, bany ritual, cementiri, etc. es denominava "aljama dels jueus", referint-se a un espai urbà i la seva corresponent organització. A Catalunya era habitual denominar els barris jueus "call dels jueus".

A la Tarragona medieval, la comunitat jueva estava establerta, a la Part Alta de la ciutat, el barri jueu o call. Aquest incloïa: el carrer de la Portella, la plaça dels Àngels, la plaça d'en Rovellat, el carrer d'en Granada i altres carrers adjacents (carrer d'Escrivanies Velles, carrer de l'Enrajolat, etc.).

Els jueus catalans parlaven principalment sobre temes religiosos i legals. No eren araboparlants, però els seus extensos coneixements van facilitar que fossin contractats com a funcionaris per l'administració catalana, tot i que les lleis, massa restrictives, els va fer desaparèixer d'aquesta àrea en concret.

Els escrits que han deixat contenen tot sovint traduccions directes de l'hebreu, així com tot d'altres paraules típiques també d'altres parlars romànics, dominats perfectament pels jueus. Aquest dialecte social és anomenat "catalànic".

Però a l'agost de 1391, els assalts i la destrucció dels calls a Catalunya formen part de la història de l'antisemitisme estès arran d'Europa d'una forma creixent, que desenvoluparà, com tots sabem, en l'holocaust nazi, la *shoa*. La seva vida quotidiana va anar empitjorant més i més al llarg del segle XV. La major part de la població jueva de Catalunya va emigrar al Regne d'Aragó. Això explica per què havent hagut una població tan destacada durant el segle XIV, arran de la publicació del decret d'expulsió dut a terme pels Reis Catòlics el 1492, s'acabà amb la presència dels Jueus, i aquesta no es restablí fins més de quatre-cents anys després. És per això que no s'ha pogut observar rastres del català a la diàspora.